

ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETMENLERE YÖNELİK GÜVEN ALGILARI

CONFIDENCE PERCEPTION OF SECONDARY AND HIGH SCHOOL STUDENTS TOWARDS TEACHERS

Neşe DOKUMACI SÜTÇÜ¹-Behçet ORAL²

Öz

Bu araştırmada, ortaokul ve lise öğrencilerinin öğretmenlere yönelik güven algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır ili merkez ilçelerindeki okullarda öğrenim gören 185 ortaokul, 176 lise öğrencisi olmak üzere toplam 361 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. Ortaokul ve lise öğrencilerinin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Güvenilir bir öğretmende bulunması gereken niteliklere ilişkin ortaokul ve lise öğrencilerinin görüşleri içerik analizi sonucunda; “kişilik özellikleri”, “öğretmen-öğrenci ilişkileri” ve “mesleki özellikler” olmak üzere üç temada özetlenmiştir. Kişilik özellikleri açısından, ortaokul ve lise öğrencileri öğretmenlerin en çok anlayışlı/hoşgörülü ve güler yüzlü/samimi olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen-öğrenci ilişkileri açısından, ortaokul ve lise öğrencileri öğretmenlerin en çok öğrencilerine şiddet uygulamaktan kaçınmaları ve öğrencileri arasında ayırım yapmamaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Mesleki özellikler açısından ise, ortaokul ve lise öğrencileri en çok öğretmenlerin dersi anlaşılır ve eğlenceli bir şekilde anlatmalarını gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlere yönelik güven, Ortaokul öğrencileri, Lise öğrencileri

Abstract

It was aimed to determine the confidence perceptions of secondary and high school students towards teachers in this study. The study group of the research consists of total of 361 students, 185 from secondary school and 176 from high school, in the central districts of Diyarbakır during the 2017-2018 academic years. The open-ended questionnaire was used as data collection tool in the research. Content analysis was used to analyze the data obtained from the research. Direct quotations were included to study for reflecting the views of the secondary and high school students. As a result of the content analysis of secondary and high school students' opinions about the qualifications that a reliable teacher should possess, the opinions were summarized under three themes as “personality characteristics”, “teacher-student relationships” and “professional characteristics”. In terms of personality characteristics, secondary and high school students stated the most that the teachers should be insightful/tolerant and good-humored/sincere. In terms of teacher-student relationships, they stated the most that teachers should avoid performing violence on students and should not make discrimination among the students. In terms of professional characteristics, they stated the most that teachers should make the lessons apprehensible and entertaining.

Keywords: Confidence towards teachers, Secondary school students, High school students

¹Dr., Dicle Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Diyarbakır, ndokumaci@dicle.edu.tr, Orcid: 0000-0003-3279-4194

² Prof. Dr., Dicle Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümü, Diyarbakır, oralbehcet@dicle.edu.tr, Orcid: 0000-0002-6885-1683

1. GİRİŞ

Güven, insanları psikolojik olarak bir arada tutan, onlara emniyette oldukları hissi veren ve tüm insan ilişkilerinin temelinde yer alması gereken bir olgudur (Ünsal, 2004). Güven bireyin, bir olayın veya bir kişinin davranışının sonucu hakkındaki iyimser bir beklentiye sahip olmasıdır (Hosmer, 1995). Güven bir duygudur, inançtır; algı, açıklık, eleştirel olmayan dinleme, eleştiriye kabul etme ve eleştirel bilgiyi paylaşma istekliliğinin gerçek paylaşımına dayanır (Mshira ve Morrissey, 2000). Bir sıcaklık ya da şefkat duygusu değil, kişinin bir diğerine bağımlılığının bilinçli düzenlemesidir (Zand, 1972). Karşılıklı durumlarda, belirsizliklerin azaltılmasının bir yoludur (Tschannen-Moran ve Hoy, 2000). Güven, en genel anlamda dürüstlük ve doğruluğa dayalı bir kavramdır. Literatürde, güvenin kısa zamanda yaratılamadığı, kazanılmasının uzun ve özverili çabalar gerektirdiği konusunda fikir birliğine varılmıştır (Demircan ve Ceylan, 2003).

Güven, insan ilişkilerinin sürdürülebilmesi için son derece önemli bir unsurdur (Omarov, 2009). Bu nedenle eğitim psikologlarının çalışma alanlarından biri olmuştur. Örneğin Maslow'a (1996) göre; insanların açlık, susuzluk gibi fizyolojik ihtiyaçları belli ölçüde karşılandıktan sonra kendini güvende hissetme ihtiyacı gelmektedir. Kendini güvende hissetmeyen birey sevgi, saygı gibi üst düzey ihtiyaçlarını karşılayamaz, nihayetinde kendini gerçekleştiremez. Ancak bireyler güvenli ortamlarda sağlıklı düşünebilir, kendini gerçekleştirebilir. Caine ve Caine'e (2002) göre güvensizlik ortamı beynin pek çok üst düzey bilişsel işlevini etkilemekte, bireyi öğrenmeden ve problemlere çözüm üretmeden alıkoyabilmekte, yaratıcılık, açık uçlu düşünme ve sorgulama yeteneği gerektiren karmaşık, entelektüel görevlerin yerine getirilmesini zorlaştırmaktadır.

Güven, karmaşık ve insan ilişkilerinde birbirine bağımlı toplumumuzda işleyişin temelidir (Tschannen-Moran ve Hoy, 2000). Esmer (1999) tarafından yapılan bir araştırmada ülkemizde kişilerarası güven düzeyinin çok düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Okullar da toplumdaki işleyişin bir parçasıdır. Bu nedenle toplumda meydana gelen güven sorunu, toplumsal bir kurum olan okulları da etkilemiştir. Bireylerin her yönden gelişime katkısı olan okullar, bireylerin içinde bulunduğu, yaşamlarını her yönden olumsuz etkileyen güvensizlik problemlerine de çözüm bulmalıdırlar (Akbaş, 2005). Konu ile ilgili araştırmalar, öğretmenler, okul yöneticileri, öğrenciler ve ebeveynler arasındaki güvenin, okulların rutin çalışmalarının çoğunu geliştirdiğini, öğrencilerin akademik başarılarını arttırdığını ve reform için önemli bir kaynak olduğunu göstermektedir (Bryk ve Schneider, 2003). Dünya çapında yapılan araştırmalarda güvenilir bir okul ortamının, okul etkinliği ve iyileştirilmesi için umut verici bir yol olduğu ortaya çıkmıştır (Van Maele ve Van Houtte, 2012). Lee (2007) tarafından yapılan bir araştırmada güven ilişkisinin, ergenlerin okul uyumunun, akademik motivasyonunun ve performansının önemli bir yordayıcısı olduğu ortaya çıkmıştır. Goddard, Tschannen-Moran ve Hoy (2001) güvenin, özellikle dezavantajlı çocuklar olmak üzere çocukların öğrenmesine yardımcı olan güçlü ilişkilerin temeli olduğunu ifade etmişlerdir. Bilgiç ve Gümüşeli (2012) okulların toplumun en önemli örgütleri olduğunu; okulların başarısı ve verimliliğinin çoğunlukla öğretmenler, öğrenciler ve ebeveynler arasındaki güvene bağlı olduğunu belirtmişlerdir.

Bir öğrencinin bir öğretmene olan güveni, öğrencinin o öğretmen tarafından öğretilmeye açık olma derecesini belirlemede önemli bir faktör olarak görülmektedir. Bu durumda güven, maksimum öğrenme için öğrenci-öğretmen ilişkisinin gerekli bir bileşeni olarak görülür (Wooten ve McCroskey, 1996). Öğrencilerdeki öğretmen güveni, hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin okul yaşam kalitesini gösterir (Van Maele ve Van Houtte, 2011). Dolayısıyla güvene dayalı öğrenci-öğretmen ilişkisi, okulda olumsuz olayların yaşanma olasılığını azaltır, öğrencilerin motivasyonlarının artmasına katkı sağlar (Lee, 2007).

Atik (2016) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlere güven değişkeninin doğrudan ya da dolaylı olarak öğrencilerin akademik başarılarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Polat ve Taştan (2009) tarafından yapılan bir araştırmada ise güvenle akademik başarı arasında yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuş ve güvenin öğrenci başarısının önemli bir açıklayıcısı olduğu ortaya çıkmıştır. Menteş (2011) tarafından yapılan başka bir araştırmada ise öğrencilerin öğretmenlerine olan güven düzeyleri ile derse katılım düzeyleri arasında olumlu ve anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan araştırmalar (Bryk ve Schneider, 2003; Goddard vd., 2001; Imber 1973; Mitra 2009) öğrencinin öğrenmesi ve öğretmen işleyişi için olumlu sonuçlar üreten olumlu öğretmen-öğrenci ilişkilerinin göstergesi olarak güvenin önemini giderek daha fazla kabul etmektedirler. Özer, Dönmez ve Atik'e (2016) göre; öğrencilerin öğretmenlerine güven duyması öğretmenlerin mesleki yeterlikleri, sınıf içi ve sınıf dışındaki iletişim becerileri, sözlerinin ve eylemlerinin tutarlı olması gibi pek çok değişkenden etkilenmektedir. Bu bağlamda öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Çünkü öğretmenlerin kişilik özellikleri, davranışları, hal ve hareketleri öğrencilerin güven duygusunu olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Olumlu öğretmen-öğrenci ilişkisi için öğretmen öğrencilerine karşı samimi, hoşgörölü, tutarlı, adil, açık, merhametli, dürüst davranmalı, öğrencileri anlamaya çalışmalı, öğrencilerine verdiği sözleri tutmalı, öğrencilerden gelen eleştirilere açık olmalı, öğrencilerine karşı yardımsever olmalı, gerektiğinde öğrencilerinden özür dileyebilmelidir. Öğretmen-öğrenci iletişiminde son derece önemli olan bu iletişim kuralları hayata geçtiğinde sınıfta öğrenci ile öğretmen arasındaki güveni oluşturmak da o denli kolay olacaktır.

Okullarda güven konulu yapılan araştırmaların genellikle öğretmenlerin güven algılarını belirlemeye yönelik araştırmalar (Baş ve şentürk, 2011; Bökeoğlu ve Yılmaz, 2008; Cemaloğlu ve Kılınç, 2012; Çağlar, 2011; Güven ve Akdağ, 2002; Özan ve Özdemir, 2013; Özer, Demirtaş, Üstüner ve Cömert, 2006; Öztürk ve Aydın, 2012; Polat ve Celep, 2008; Uğurlu ve Arslan, 2015; Yılmaz ve Sünbül, 2009) olduğu görülmektedir. Literatürde öğrencilerin öğretmenlerine karşı olan güven algıları ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde ise araştırmaların (Atik, 2016; Menteş, 2011; Özer, Dönmez ve Atik, 2016; Polat ve Taştan, 2009) sınırlı sayıda olduğu ve nicel araştırma yöntemi ile yapıldığı dikkat çekmektedir. Örneğin Özer vd. (2016) tarafından yapılan araştırmada Adams ve Forsyth (2009) tarafından geliştirilen "Öğretmenlere Güven" ölçeği kullanılmış ve öğrencilerin öğretmenlerine güven düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Menteş (2011) tarafından yapılan başka bir araştırmada ise araştırmacı tarafından geliştirilmiş "Öğrencilerin Öğretmenlere Güveni" ölçeği kullanılmış ve öğrencilerin öğretmenlerine olan güven düzeyleri ile derse katılım düzeyleri arasında olumlu ve anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmada ise nitel araştırma yönteminden yararlanılarak, hem ortaokul ve hem de lise öğrencilerinin öğretmenlere yönelik güven algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Öğrencilerin öğretmenlerine güvenebilmeleri için öğretmenlerinin sahip olmasını istedikleri niteliklerin belirlenmesi, öğretmenin dikkat etmesi gerekenler hakkında bilgi sahibi olması açısından bu araştırma önem arz etmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve şimşek, 2011). Bu araştırma, ortaokul ve lise öğrencilerinin öğretmenlere yönelik güven algılarını belirlemek amacıyla yapıldığı için nitel

araştırma desenlerinden durum çalışmasıdır. Bu araştırmalarda amaç belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymaktır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır ili merkez ilçelerindeki okullarda öğrenim gören 185 ortaokul, 176 lise öğrencisi olmak üzere toplam 361 öğrenciden oluşmaktadır. Bu araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamına alınan katılımcılarda aranan temel ölçüt, her sınıf düzeyinden ortaokul ve lise öğrencisi olmalarıdır. Araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin 113 (%61)'ü kız, 72 (%39)'si erkek öğrencilerden; 45 (%24)'i 5. sınıf, 46 (%25)'si 6. sınıf, 49 (%27)'u 7. sınıf ve 45 (%24)'i 8. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin ise 98 (%56)'i kız, 78 (%44)'i erkek öğrencilerden; 42 (%24)'si 9. sınıf, 41 (%23)'i 10. sınıf, 48 (%27)'i 11. sınıf ve 45 (%26)'i 12. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Açık uçlu soru formunda “Bir öğretmenin güvenilir olması için sizce hangi özelliklere sahip olması gerekir?” sorusu sorulmuştur. Öğrencilere yöneltilen sorunun açık uçlu soru olması, öğrencilerin öğretmenlere yönelik birçok farklı nitelik belirtebilmelerine olanak sağlamıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde yapılan işlem, birbirine benzer verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayacağı bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada elde edilen veriler araştırmacılar tarafından ayrı ayrı incelenerek anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmiş ve bunun yanında öğrencilerin görüşlerini yansıtmak için doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Alıntılar yapılırken de ortaokul öğrencilerin isimleri yerine 2. öğrenci (OÖ.2) şeklinde, lise öğrencilerin isimleri yerine 3. öğrenci (LÖ.3) şeklinde kısaltarak kodlama yapılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde, ortaokul ve lise öğrencilerinin araştırma sorusuna verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Ortaokul Öğrencilerinin Öğretmenlere Yönelik Güven Algılarına İlişkin Bulgular

Güvenilir bir öğretmende bulunması gereken niteliklere ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri içerik analizi sonucunda üç temada özetlenmiş ve sonuçlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Ortaokul Öğrencilerine göre Bir Öğretmenin Güvenilir Olması için Sahip Olması Gereken Nitelikler

	Nitelikler	f	%
Kişilik Özellikleri	Anlayışlı/hoşgörülü olmalı	51	27.57
	Esprili/eğlenceli olmalı	47	25.41
	Güler yüzlü/samimi olmalı	46	24.86
	İyi niyetli olmalı	42	22.70
	Dürüst olmalı	31	16.76
	Yardımsaver olmalı	28	15.14
	Önyargılı olmamalı	6	3.24
	Sabırlı olmalı	3	1.62
	Temiz/düzenli olmalı	3	1.62
	Tutarlı olmalı	2	1.08
	Mütevazı olmalı	2	1.08
	Uyumlu olmalı	1	0.54
	Kendine güvenmeli	1	0.54
	Merhametli /şefkatli olmalı	1	0.54
	Cömert olmalı	1	0.54
Öğretmen-Öğrenci İlişkileri	Öğrencilerine şiddet uygulamaktan kaçınmalı	119	64.32
	Öğrenciler arasında ayırım yapmamalı	83	44.86
	Öğrencilerine karşı sevgi dolu olmalı	60	32.43
	Öğrencilerinin sırlarını saklamalı	25	13.51
	Öğrencilerle ilişkilerinde saygılı olmalı	16	8.65
	Öğrencilerle iletişimi iyi olmalı	10	5.41
	Öğrencilerine güvenmeli	9	4.86
	Öğrencilerine zaman ayırmalı	8	4.32
	Öğrencilerin görüşlerine önem vermeli	8	4.32
	Öğrencilerine verdiği sözü tutmalı	6	3.24
Öğrencileri ile arasındaki mesafeyi koruyabilmeli	2	1.08	
Mesleki Özellikleri	Dersi anlaşılır bir şekilde anlatmalı	44	23.78
	Dersi eğlenceli hale getirmeli	39	21.08
	Sınavları öğrencilerin seviyelerine uygun yapmalı	32	17.30
	Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamalı	17	9.19
	Dersi tekdüze işlememeli	15	8.11
	Sınıfta disiplini sağlamalı	13	7.03
	Anlaşılmayan konularda tekrar yapmalı	12	6.49
	Sınavlarla ilgili öğrencileri önceden bilgilendirmeli	11	5.95
	Konularla ilgili bol örnek vermeli/ soru çözmeli	7	3.78
	Öğrencilerine iyi bir eğitim vermeli	7	3.78
	Öğrencileri motive etmeli	6	3.24
	Ders dışı aktiviteler düzenlemeli	6	3.24
	Derse vaktinde gelmeli	4	2.16
	Sınavlarda işlenmeyen konulardan sorular sormamalı	3	1.62
	Öğrencilerine örnek olmalı	2	1.08
Mesleğinde tecrübeli olmalı	2	1.08	
Farklı anlatım teknikleri denemeli	1	0.54	

Tablo 1 kişilik özellikleri açısından incelediğinde; güvenilir bir öğretmende bulunması gereken niteliklere ilişkin ortaokul öğrencilerinin toplam 15 farklı özellik belirttikleri görülmektedir. Bu nitelikler içinde en çok “*Anlayışlı/hoşgörülü olmalı (f=51; %27.57)*” görüşü belirtilmiştir. Bunun dışında diğer öne çıkan niteliklerin “*Esprili/eğlenceli olmalı*

(f=47; %25.41)”, “Güler yüzlü/samimi olmalı (f=46; %24.86)”, “İyi niyetli olmalı (f=42; %22.70)”, “Dürüst olmalı (f=31; %16.76)” ve “Yardımsaver olmalı (f=28; %15.14)” olduğu görülmektedir.

Tablo 1 öğretmen-öğrenci ilişkileri açısından incelediğinde; güvenilir bir öğretmende bulunması gereken nitelikler olarak ortaokul öğrencilerinin toplam 11 farklı özellik belirttikleri görülmektedir. Bu nitelikler içinde en çok “Öğrencilerine şiddet uygulamaktan kaçınılmalı (f=119; %64.32)” görüşü belirtilmiştir. Bunun dışında diğer öne çıkan niteliklerin “Öğrenciler arasında ayırım yapmamalı (f=83; %44.86)”, “Öğrencilerine karşı sevgi dolu olmalı (f=60; %32.43)”, “Öğrencilerinin sırlarını saklamalı (f=25; %13.51)”, “Öğrencilerle ilişkilerinde saygılı olmalı (f=16; %8.65)” ve “Öğrencilerle iletişimi iyi olmalı (f=10; %5.41)” gibi olduğu görülmektedir.

Tablo 1 mesleki özellikler açısından incelediğinde; güvenilir bir öğretmende bulunması gereken niteliklere ilişkin ortaokul öğrencilerinin toplam 17 farklı özellik belirttikleri görülmektedir. Bu nitelikler içinde en çok “Dersi anlaşılır bir şekilde anlatmalı (f=44; %23.78)” görüşü belirtilmiştir. Bunun dışında diğer öne çıkan niteliklerin “Dersi eğlenceli hale getirmeli (f=39; %21.08)”, “Sınavları öğrencilerin seviyelerine uygun yapmalı (f=32; %17.30)”, “Öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamalı (f=17; %9.19)”, “Dersi tekdüze işlememeli (f=15; %8.11)” ve “Sınıfta disiplini sağlamalı (f=13; %7.03)” olduğu görülmektedir.

Güvenilir bir öğretmende bulunması gereken niteliklere ilişkin görüş belirten ortaokul öğrencilerine ait bazı ifadeler şöyledir:

“Saygılı ve dürüst olmalı, çocuklara şiddet uygulamamalı, dersi güzel ve esprili anlatmalı, her zaman güler yüzlü olmalı, çocukları fazla şımartmamalı, bizi sevmeli, çocuklara kötü sözler söylememeli.”(OÖ. 5.sınıf-38)

“Karşıdaki öğrenciyi uyarma şekli kızarak döverek olmamalı, nazikçe uyararak olmalı, öğrenciler arasında ayrımcılık yapmamalı, öğrenciyi tehdit etmemeli, öğrenciyeye karşı önyargılı olmamalı, ders boyunca yazı yazdırmamalı, dersi anlaşılır bir şekilde anlatmalı.”(OÖ. 6.sınıf-91)

“Öğretmenin güvenilir olması için öncelikle öğrencilerine güvenmesi gerekir. Disiplinli olması gerekir. Herkesin önünde öğrencilerini küçük düşürmemesi, kitapta olan bir bilginin tekrar yazılmasına gerek duymaması gerekir. Kesinlikle şiddet kullanmaması ve “seni döverim” gibi sözler kullanmaması lazım.”(OÖ. 7.sınıf-102)

“Güvenilir bir öğretmenin öğrencilerine yalan söylememesi gerekir. Öğrencilerle arasında saygı ve sevgi bağının güçlü olması gerekmektedir. Not konusunda sevmediği öğrencilerin notunu kırmaması gerekir. Çünkü öğrencinin davranışı ne olursa olsun o aldığı notu hak etmiştir.”(OÖ. 8.sınıf-153).

Lise Öğrencilerinin Öğretmenlere Yönelik Güven Algılarına İlişkin Bulgular

Güvenilir bir öğretmende bulunması gereken niteliklere ilişkin lise öğrencilerinin görüşleri içerik analizi sonucunda üç temada özetlenmiş ve sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Lise Öğrencilerine göre Bir Öğretmenin Güvenilir Olması için Sahip Olması Gereken Nitelikler

	Nitelikler	f	%
Kişilik Özellikleri	Güler yüzlü/samimi olmalı	73	41.48
	Anlayışlı/hoşgörülü olmalı	71	40.34
	Yardımsever olmalı	32	18.18
	Dürüst olmalı	29	16.48
	Mütevazı olmalı	13	7.37
	Merhametli/şefkatli olmalı	12	6.82
	Tutarlı olmalı	10	5.68
	Esprili/eğlenceli olmalı	8	4.55
	Açık sözlü olmalı	7	3.98
	İyi niyetli olmalı	7	3.98
	Sabırlı olmalı	5	2.84
	Güzel ahlaklı olmalı	4	2.27
	Ön yargılı olmamalı	3	1.70
	Temiz/düzenli olmalı	3	1.70
	Kendine güveni olmalı	2	1.14
	Cömert olmalı	1	0.57
	Cesaretli olmalı	1	0.57
Öğretmen-Öğrenci İlişkileri	Öğrencilerine şiddet uygulamaktan kaçınmalı	54	30.68
	Öğrenciler arasında ayırım yapmamalı	45	25.57
	Öğrencilerle iletişimi iyi olmalı	36	20.45
	Öğrencilerine zaman ayırmalı	29	16.48
	Öğrencilerine karşı sevgi dolu olmalı	27	15.34
	Öğrencilerle ilişkilerinde saygılı olmalı	23	13.07
	Öğrenciler ile arasındaki mesafeyi koruyabilmeli	21	11.93
	Öğrencilerinin sırlarını saklamalı	21	11.93
	Öğrencilerin görüşlerine önem vermeli	19	10.80
	Öğrencilerine verdiği sözü tutmalı	15	8.52
	Öğrencilerine güvenmeli	6	3.41
Mesleki Özellikleri	Dersi anlaşılır bir şekilde anlatmalı	24	13.64
	Dersi eğlenceli hale getirmeli	12	6.82
	Yeterli bilgi ve birikime sahip olmalı	8	4.55
	Sınıfta disiplini sağlamalı	7	3.98
	Öğrencilerine örnek olmalı	4	2.27
	Mesleğini sevmeli	4	2.27
	Öğrencileri motive etmeli	3	1.70
	Derste bol soru çözmeli	2	1.14
	Sınavları zamanında açıklamalı	2	1.14
	Alanıyla ilgili araştırma yapmalı	2	1.14
	Sınavları öğrencilerin seviyelerine uygun yapmalı	1	0.57
	Derse vaktinde gelmeli	1	0.57
	Anlaşılmayan konularda tekrar yapmalı	1	0.57
	Ders dışı aktiviteler düzenlemeli	1	0.57
Öğrencilerine iyi bir eğitim vermeli	1	0.57	

Tablo 2 kişilik özellikleri açısından incelediğinde; güvenilir bir öğretmende bulunması gereken nitelikler olarak lise öğrencilerinin toplam 17 farklı özellik belirttikleri görülmektedir. Bu nitelikler içinde en çok “*Güler yüzlü/samimi olmalı (f=73; %41.48)*” ve “*Anlayışlı/hoşgörülü olmalı (f=71; %40.34)*” görüşler belirtilmiştir. Bunun dışında diğer öne

çıkan niteliklerin “Yardımsaver olmalı (f=32; %18.18)”, “Dürüst olmalı (f=29; %16.48)”, “Mütevazı olmalı (f=13; %7.37)”, “Merhametli/şefkatli olmalı (f=12; %6.82)” ve “Tutarlı olmalı (f=10; %5.68)” olduğu görülmektedir.

Tablo 2 öğretmen-öğrenci ilişkileri açısından incelediğinde; güvenilir bir öğretmende bulunması gereken niteliklere ilişkin lise öğrencilerinin toplam 11 farklı özellik belirttikleri görülmektedir. Bu nitelikler içinde en çok “Öğrencilerine şiddet uygulamaktan kaçınılmalı (f=54; %30.68)” görüşü belirtilmiştir. Bunun dışında diğer öne çıkan niteliklerin “Öğrenciler arasında ayırım yapmamalı (f=45; %25.57)”, “Öğrencilerle iletişimi iyi olmalı (f=36; %20.45)”, “Öğrencilerine zaman ayırmalı (f=29; %16.48)”, “Öğrencilerine karşı sevgi dolu olmalı (f=27; %15.34)” ve “Öğrencilerle ilişkilerinde saygılı olmalı (f=23; %13.07)” olduğu görülmektedir.

Tablo 2 mesleki özellikler açısından incelediğinde; güvenilir bir öğretmende bulunması gereken niteliklere ilişkin lise öğrencilerinin toplam 15 farklı özellik belirttikleri görülmektedir. Bu nitelikler içinde en çok “Dersi anlaşılır bir şekilde anlatmalı (f=24; %13.64)” görüşü belirtilmiştir. Bunun dışında diğer öne çıkan niteliklerin “Dersi eğlenceli hale getirmeli (f=12; %6.82)”, “Yeterli düzeyde bilgi ve birikime sahip olmalı (f=8; %4.55)”, “Sınıfta disiplini sağlamalı (f=7; %3.98)”, “Öğrencilerine örnek olmalı (f=4; %2.27)” ve “Mesleğini sevmeli (f=4; %2.27)” olduğu görülmektedir.

Güvenilir bir öğretmende bulunması gereken niteliklere ilişkin görüş belirten lise öğrencilerine ait bazı ifadeler şöyledir:

“Öğrencilere eşit davranmalı, öğrencileri sınıf ortasında küçük düşürecek laflar söylememeliler. Yeri gelince öğrenciyi dinlemeli, anlamaya çalışmalılar. Öğrencilerin öğretmenlere saygı duyduğu gibi öğretmenler de öğrencilerine saygı duymalıdır. Öğrencilerine biraz daha ilgili davranabilirler. Öğrencilerine kırıcı laflar söylememeliler. Kimseye hakkından az puan vermemeliler. Öğrencilerle bazen arkadaş gibi konuşup sorunlarını öğrenebilirler, yardımcı olabilirler.”(LÖ. 9.sınıf-20)

“İrk, dil, din, çalışkan–tembel, kız-erkek ayrımı yapmayıp, tüm öğrencilere olması gerektiği gibi davranmalı. Samimi olmalı, çok soğuk davranmamalı. Öğrenciler tarafından yanlış anlaşılacak sözler kullanmamalı, davranışlarda bulunmamalı. Hem saygıyı hem sevgiyi abartılı bir şekilde sergilememeli. Öğrenci ve öğretmen ilişkilerini korumalı. Aşırı derece baskıcı olmamalı. Gerek sınıfta olsun gerek başka bir yerde olsun bir öğrenciyi aşağılayıcı sözler kullanmamalı.”(LÖ. 10.sınıf-77)

“Bir öğretmene güvenmem için ağzından çıkan sözlerin birbirleriyle uyum içinde olması, her şeyi zamanında ve yerinde yapması, çalışkan ve tembelleri ayırt etmemesi, her öğrenciyeye aynı davranışı sergilemesi, adaletli davranması, dürüst ve duyarlı olması gerekir.”(LÖ. 11.sınıf-107)

“Benim için güvenilir bir öğretmenin önce kendine güveninin olması gerekir. Etrafındaki herkese ne konuda olursa olsun eşit ve adaletli davranması gerekir. Öğrencilerini çok sıkıması ve baskı uygulamaması gerekir. Yaptığı işi hakkıyla ve layıkıyla yerine getirmesi gerekir. Mesleğini sevmesi, yaptığı işten zevk alması ve bunu etrafındakilere en güzel şekilde yansıtması gerekir. Bu konuda vicdanının rahat olması gerekir. Dik ve doğru duruşunun olması gerekir.”(LÖ. 12.sınıf-147).

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Güven, kişiler arası ilişkilerde büyük önem taşıyan temel duygular arasında yer almaktadır. Soyut niteliğinden dolayı, kişiler arası ilişkilerde sadece hissedilerek belirlenebilen bir özelliğe sahiptir. Bu nedenle insanlar, birbirlerine duydukları güveni

oluştururken birçok olay ve olgudan, davranış ve tutumlardan, sosyal ilişkilerden ve beklentilerden hareket etmektedirler (Asunakutlu, 2002). Dolayısıyla öğretmen ve öğrenciler arasındaki güven duygusu oluşturulurken de öğretmenin kişilik özellikleri, davranışları, tutumları, hal ve hareketleri öğrencilerin öğretmenlerine yönelik güven duygusunu etkilemektedir.

Öğrencilerin öğretmen hakkında sahip oldukları güven duygusu, hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin okul yaşam kalitesini gösterir (Van Maele ve Van Houtte, 2011), okulda olumsuz olayların yaşanma olasılığını azaltır, öğrencilerin motivasyonlarının artmasına katkı sağlar (Lee, 2007), akademik başarılarını (Atik, 2016; Polat ve Taştan) ve derse katılım düzeylerini olumlu etkiler (Menteş, 2011). Özer, Dönmez ve Atik'e (2016) göre; öğrencilerin öğretmenlerine güven duyması öğretmenlerin mesleki yeterlikleri, sınıf içi ve sınıf dışındaki iletişim becerileri, sözlerinin ve eylemlerinin tutarlı olması gibi pek çok değişkenden etkilenmektedir.

Öğretmen ve öğrenciler arasındaki güven duygusu özellikle son yıllarda tartışılan ve üzerinde araştırma yapılan önemli konulardan biridir. Literatürde öğrencilerin öğretmenlerine yönelik güven algıları ile ilgili yapılan araştırmalar (Atik, 2016; Menteş, 2011; Özer, Dönmez ve Atik, 2016; Polat ve Taştan, 2009) incelendiğinde araştırmaların sınırlı sayıda olduğu ve nicel araştırma yöntemi ile yapıldığı dikkat çekmektedir. Bu araştırmada ise nitel araştırma yönteminden yararlanılarak, ortaokul ve lise öğrencilerine “Bir öğretmenin güvenilir olması için sizce hangi özelliklere sahip olması gerekir?” sorusu yöneltilmiştir. Güvenilir bir öğretmende bulunması gereken niteliklere ilişkin ortaokul ve lise öğrencilerinin görüşleri içerik analizi sonucunda; “kişilik özellikleri”, “öğretmen-öğrenci ilişkileri” ve “mesleki özellikler” olmak üzere üç temada özetlenmiştir.

Ortaokul öğrencileri kişilik özellikleri açısından güvenilir bir öğretmende bulunması gereken nitelikler olarak; öğretmenlerin en çok anlayışlı/hoşgörülü, esprili/eğlenceli, güler yüzlü/samimi, iyi niyetli, dürüst ve yardımsever olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen-öğrenci ilişkileri açısından; ortaokul öğrencileri öğretmenlerin en çok öğrencilerine şiddet uygulamaktan kaçınmaları, öğrencileri arasında ayırım yapmamaları, öğrencilerine karşı sevgi dolu olmaları, öğrencilerinin sırlarını saklamaları, öğrencilerle ilişkilerinde saygılı olmaları ve öğrencilerle iletişimlerinin iyi olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Mesleki özellikler açısından ise; ortaokul öğrencileri öğretmenlerin en çok dersi anlaşılır bir şekilde anlatmaları, dersi eğlenceli hale getirmeleri, sınavları öğrencilerin seviyelerine uygun yapmaları, öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamaları, dersi tekdüze işlememeleri ve sınıfta disiplini sağlamaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Lise öğrencileri kişilik özellikleri açısından güvenilir bir öğretmende bulunması gereken nitelikler olarak; öğretmenlerin en çok güler yüzlü/samimi, anlayışlı/hoşgörülü, yardımsever, dürüst, mütevazı, merhametli/şefkatli ve tutarlı olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmen-öğrenci ilişkileri açısından; lise öğrencileri öğretmenlerin en çok öğrencilerine şiddet uygulamaktan kaçınmaları, öğrencileri arasında ayırım yapmamaları, öğrencilerle iletişimlerinin iyi olmaları, öğrencilerine zaman ayırmaları, öğrencilerine karşı sevgi dolu olmaları ve öğrencilerle ilişkilerinde saygılı olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Mesleki özellikler açısından ise; lise öğrencileri öğretmenlerin en çok dersi anlaşılır bir şekilde anlatmaları, dersi eğlenceli hale getirmeleri, yeterli düzeyde bilgi ve birikime sahip olmaları, sınıfta disiplini sağlamaları, öğrencilerine örnek olmaları ve mesleğini sevmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Genel toplamda, öğretmenlerin kişilik özelliklerine ilişkin ön plana çıkanlar öğretmenlerin anlayışlı/hoşgörülü ve güler yüzlü/samimi olmaları; öğretmen-öğrenci ilişkilerine ilişkin öğretmenlerin öğrencilerine şiddet uygulamaktan kaçınmaları ve öğrenciler

arasında ayırım yapmamaları; mesleki özelliklere ilişkin öğretmenlerin dersi anlaşılır bir şekilde anlatmaları ve dersi eğlenceli hale getirmeleri gerektiğidir. Bununla birlikte dikkat çeken başka bir bulgu ise ortaokul öğrencilerinin çoğunun öğretmenlerine güvенеbilmeleri için hemfikir oldukları görüşün ilk sırasında öğretmenlerin onlara şiddet uygulamaktan kaçınması; lise öğrencilerinin önemli bir kısmının ise öğretmenlerin onlara karşı güler yüzlü/samimi, anlayışlı/hoşgörülü olması gerektiğidir.

Kişilik özellikleri açısından ortaokul ve lise öğrencileri arasında ilk sıralarda yer alan özellik öğretmenlerin öğrencilerine karşı güler yüzlü/samimi olması gerektiğidir. Araştırmalar (Murray, 1983; Rosenshine ve Furst, 1973; Ryans, 1960; Soar ve Soar, 1979), öğretmenin cana yakınlığı ve coşkusunun öğrencinin başarısı ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Çünkü araştırmacılara göre, cana yakın, coşkulu ve arkadaş canlısı öğretmenlerin öğrencileri, öğretmenlerini ve dersini/okulunu daha çok seven, okumaktan daha çok zevk alan, okula hevesle gelen öğrenciler olurlar. Gillett ve Gali (1982) tarafından yapılan başka bir araştırmada ise öğretmenin sıcaklık ve coşkusunun öğrenciyi hevesli, meraklı ve okumayı sever hale getirdiği halde, başarıyı da mutlaka beraberinde getirmediği vurgulanmıştır (Akt: Kızıltepe, 2002). Keklikçi ve Yılmaz (2013) de öğrencilere karşı samimi bir şekilde davranılmasının matematiğe karşı olan korkuyu engelleyeceğini ifade etmişlerdir. Ortaokul ve lise öğrencileri arasında ilk sıralarda öne çıkan bir başka özellik ise öğretmenlerin öğrencilerine karşı anlayışlı/hoşgörülü olması gerektiğidir. Taşkaya (2012) tarafından yapılan bir araştırmada; öğretmen adaylarına göre nitelikli bir öğretilerde bulunması gereken kişisel özelliklerin başında öğretmenlerin anlayışlı olması gerektiği yer almaktadır. Tezcan (1981) yaptığı araştırmada sevilmeyen öğretmenlerin hoşgörüsüz, anlayışsız özelliklere sahip olduklarını tespit etmiştir. Stanton'a (1985) göre etkili öğretmen, öğrencilerine karşı samimi, sevecen, hoşgörülü ve anlayışlı kişilik özellikleri gösteren davranışlara sahip kişidir. Ünlü psikolog Carl Rogers (1983) öğrenci merkezli eğitimi ileri sürdüğü zaman, iyi bir öğretmenin doğal, samimi olması ve kendini öğrencilerinin yerine koyabilme yeteneğine sahip olması gerektiğini belirtmiştir (Akt: Kızıltepe, 2002). Güçlü'ye (2000) göre öğretmenin samimi, anlayışlı, sabırlı olması öğrenciyi olumlu düşünmeye sevk edecek, aksi davranışlar ise öğrenci üzerinde olumsuz etki yaratacaktır. Dilekmen'e (2008) göre samimi, anlayışlı, sabırlı öğretmen sınıfında daha etkili olmaktadır. Tikunoff, Berliner ve Rist'in (1975) yapmış oldukları araştırmada ise öğrencilerine karşı anlayışlı, sevecen yaklaşan öğretmenlerin öğrencileri matematik ve okuma derslerinde bu özelliklere sahip olmayanlara göre daha başarılı olduklarını belirtmişlerdir. O halde öğrencilere göre öğretmenlerin güler yüzlü, samimi, canayakın, içten, anlayışlı, hoşgörülü olması öğrencilerin güvenini artırmalarının anahtarlarından biri olduğu söylenebilir.

Öğretmen-öğrenci ilişkileri açısından, ortaokul ve lise öğrencileri arasında ilk sıralarda yer alan şiddet, kişi veya nesneye karşı, bilinçli olarak, farklı boyutlarda zarar verme amacı taşıyan, kontrol dışı, aşırı ve ani olan bir olgudur (Güneri, 2016). Şiddetin fiziksel, sözel, ekonomik, cinsel ve duygusal olmak beş türü bulunmaktadır (Güneri Yöyen, 2017). Ortaokul ve lise öğrencileri görüş belirttikleri “öğrencilerine şiddet uygulamaktan kaçınmalı” ifadesi altında sadece fiziksel şiddet değil diğer şiddet türlerini de öğretmenlerinde görmek istememektedirler. Örneğin, öğrenciler bu ifade altında “öğretmenimiz bizlere küçük düşürücü laflar söylememeli, bağırılmamalı, kızmamalı, bizleri tehdit etmemeli, herkesin içinde rencide etmemeli, sınıftan dışarı atmamalı, uyarma şekli kızarak, döverek olmamalı” gibi ifadeler kullanmışlardır. Çünkü öğrencilere göre öğretmenleri tarafından her türlü şiddete maruz kalmaları, öğrencilerin öğretmenlerine karşı güvenlerini azaltmaktadır. Okuldaki şiddet, öğretmenden öğrenciye, öğrenciden öğretmene ve öğrenciden öğrenciye biçiminde yön bulmaktadır. Geleneksel eğitim geçmişinde daha çok öğretmenden öğrenciye yönelik olan şiddet uygulaması, son zamanlarda öğrenciden öğretmene ve öğrenciden öğrenciye doğru

kaymıştır. Öğretmenden öğrenciye doğru olan şiddetin daha az dikkat çekmesi bunun azalmasından ziyade kanıksanmış olmasıdır (Çınar, 2007). Nitekim Dilekmen'in (2001) yapmış olduğu araştırmada da öğretmenden öğrenciye yönelik şiddetin halen devam ettiği ortaya çıkmıştır. Araştırmacı, sınıf öğretmenlerinin sınıf içi olumlu ve olumsuz davranışlarını incelenmiş ve öğretmenlerin sınıfta on beş farklı olumsuz davranış gösterdikleri belirlenmiştir. Olumsuz davranışlarda ilk sırayı fiziki ceza, ikinci sırayı saldırgan ve aşağılayıcı ifadeler kullanma yani sözel şiddet yer almıştır. Tezcan (1981) yaptığı araştırmada ise, sevilmeyen öğretmenlerin aşırı otoriter, derste susturma cezası verme, onur kırıcı ifadeler kullanma şeklinde şiddet uyguladığını tespit etmiştir. Öğretmen-öğrenci ilişkileri açısından ortaokul ve lise öğrencileri arasında ilk sıralarda yer alan bir başka özellik ise öğretmenlerin öğrencileri arasında ayırım yapmaması, başka bir ifadeyle öğretmenlerin öğrencilerine karşı adaletli olması gerektiğidir. Adalet, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk, herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı vermektir (Türk Dil Kurumu, 2018). Ortaokul ve lise öğrencileri görüş belirttikleri bu ifade altında öğrenciler “öğretmenimiz öğrenciler arasında ayrımcılık yapmamalı, bütün öğrencilere eşit davranmalı, adaletli davranmalı, ırk, dil, din, çalışkan-tembel, kız-erkek ayrımı yapmamalı” gibi ifadeler kullanmışlardır. Yörük ve Tezcan (2009) tarafından yapılan araştırmada, lise öğrencilerine göre etkili bir öğretmenin adil olması gerektiği ön plana çıkmıştır. Benzer şekilde, Ubuz ve Sarı'nın (2009) yapmış olduğu araştırmada, öğretmen adaylarına göre iyi bir öğretmende aranan özelliklerin başında adil olması gerektiği saptanmıştır. Bozkuş ve Marulcu (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, öğretmen adaylarına göre nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin başında öğretmenin öğrencilere adil ve saygılı davranması gerektiği yer almaktadır. Taşkaya (2012) tarafından yapılan başka bir araştırmada; öğretmen adaylarına göre nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin başında öğretmenin bütün öğrencilerine eşit davranması yer almaktadır. Tezcan (1981) yaptığı başka bir araştırmada ise, sevilmeyen öğretmenlerin tarafsız ve adil olamama gibi özelliklere sahip olduklarını tespit etmiştir. Dilekmen'e (2008) göre de öğrencilere eşit davranabilen öğretmen sınıfında daha etkili olmaktadır.

Mesleki özellikler açısından öğrenciler arasında ilk sıralarda öğretmenlerin dersi anlaşılır bir şekilde anlatmalı ve dersi eğlenceli hale getirmeli gerektiği ön plana çıkmıştır. Öğretmen yeterlikleri, öğretmenlerin “öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmek için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve tutumlar” olarak tanımlanmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2006). Çetin'in (2001) yapmış olduğu bir araştırmaya göre ideal bir öğretmenin konu alan bilgisi, genel öğretim yeteneği, özel öğretim yeteneği, kişisel ilişkiler, faaliyetleri bilme ve düzenleme gibi alanlarda yeterli olması gerektiği saptanmıştır. Stanton (1985) iyi bir öğretmenin ne yapması gerektiğine cevap aramış ve iyi öğretmenin; güçlü bir akademik yeterliliğe sahip ve konusunu çok iyi bilen kişi olması gerektiğini belirtmiştir. Kükey ve Aslaner'in (2017) yapmış oldukları araştırmada, meslek bilgisi açısından öğretmen adayları ilk sıralarda iyi bir matematik öğretmenin dersi iyi anlatabilmesi, derslerini eğlenceli hale getirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Karakelle'nin (2005) yapmış olduğu başka bir araştırmada ise, lise öğretmenleri etkili öğretmeni derse hazırlıklı gelen, dersi ilgi çekici ve akıcı anlatan birey olarak tanımlamışlardır.

Ortaokul öğrencilerinin çoğunun öğretmenlerine güvenebilmeleri için hemfikir oldukları görüşün ilk sırasında öğretmenlerin onlara şiddet uygulamaktan kaçınması gerektiği; lise öğrencilerinin ise öğretmenlerin onlara karşı güler yüzlü/samimi, anlayışlı/hoşgörülü olması gerektiği gelmektedir. Ortaokul öğrencilerinin gelişim özellikleri itibarıyla erken ergenlik dönemindedirler (Parlaz, Tekgül, Karademirci ve Önge, 2012). Erken ergenlik dönemindeki çocuklar okulda sorunlarla karşılaştıklarında öz-eleştiri ve bilişsel yeniden yapılandırma stratejilerini kullanmakta, fakat yaşadıkları sorunları çözümlemede suçlama

eğiliminden ve ben-merkezcilikten kurtulamamaktadırlar (Güvenç ve Aktaş, 2016). Ayrıca bu dönemde özellikle öğretmen otorite olarak algılandığından, öğretmenin davranışları, tutumları, hal ve hareketleri çocuğun kimlik gelişiminde son derece önem taşımaktadır. Ben-merkezcilikten dolayı öğretmenin yaptığı en küçük yorumların bile çocuğun özsaygısına ve benlik kavramına etkili olmaktadır (Doğan, 2007). Bu nedenle ortaokul öğrencilerinin çoğu öğretmenlerine güvenebilmeleri için bilhassa öğretmenlerin onlara şiddet uygulamaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Lise öğrencilerinin gelişim özellikleri itibariyle ise orta ergenlik dönemindedirler (Parlaz vd., 2012). Öğretmenlerin onlara karşı özellikle güler yüzlü/samimi, anlayışlı/hoşgörülü olmasını önemsemelerinin nedeni, orta ergenlik dönemi çocuklarının soyut düşünebilme yetisi geliştirdiklerinden önceki dönemlere kıyasla ilişkilere, duygulara ve inançlara odaklanmaya, empati-iletişim kurmaya ve uzlaşmaya, samimiyete, hoşgörüyeye daha fazla önem verdiklerinden (Güvenç ve Aktaş, 2016) kaynaklanabilir. Kükey ve Aslaner'in (2017) yapmış oldukları araştırmada da, kişisel tutumlar temasına yönelik olarak öğretmen adayları ilk sırada iyi bir matematik öğretmenin öğrencilere karşı samimi, içten ve arkadaş gibi olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ergenlik döneminde sağlıklı başarılı bir kimlik statüsüne ulaşmak amaçtır (Akbaba, 2004). O halde hem erken hem de orta ergenlik dönemindeki öğrencilerin kendisini ifade edebilmesi, özgüven kazanması, ailesi ve çevresindeki bireylerle ilişki kurabilmesi, arkadaşları tarafından kabul görmesi, sosyal anlamda bağımsızlık kazanması, öğretmenlerine güvenebilmeleri ve en önemlisi sağlıklı bir kimlik statüsüne ulaşmaları için (Çubukçu ve Gültekin, 2006) öğretmenler sevgi, şefkatini, hoşgörüsünü esirgmeden, baskı kurmadan, şiddet uygulamadan, onlara güvendiğini ve onları anlamaya çalıştığını hissettirmelidirler.

Güvenilir bir öğrenme ortamı oluşturmada öğretmen önemlidir. Bu nedenle öğretmen yetiştirme sürecinde bir öğretmende bulunması gereken temel niteliklerin dikkate alınması önemli bir husustur. Ayrıca hizmet sürecinde eğitim denetmenlerinin denetimleri sırasında özellikle öğrenci-öğretmen ilişkilerine göre değerlendirme yapımları ve ihtiyaç olması durumunda öğretmenlere hizmet içi eğitim önermeleri de önem arz etmektedir. Sonuç olarak, bu ve benzeri çalışmalarda ortaya çıkan sonuçların öğretmen adaylarının lisans eğitiminde, öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinde kullanılması; uygulamada öğretmenler tarafından bu hususların dikkate alınması açısından son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, S. (2004). Çocuk eğitimcileri ve sağlıklı psikolojik gelişim. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2).
- Akbaş, O. (2005). Lise birinci sınıf öğrencilerinin sınıf içi güven düzeylerinin belirlenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2).
- Asunakutlu, T. (2002). Örgütsel güvenin oluşturulmasına ilişkin unsurlar ve bir değerlendirme. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (9), 1-13.
- Atik, S. (2016). *Akademik başarının yordayıcıları olarak öğretmene güven, okula karşı tutum, okula yabancılaşma ve okul tükenmişliği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Baş, G., & Şentürk, C. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel adalet, örgütsel vatandaşlık ve örgütsel güven algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 17(1), 29-62.
- Bilgic, O., & Gumuseli, A. I. (2012). Research on teacher's level of trust to the colleagues, the students and the parents. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 5470-5474.

- Bozkuş, K., & Marulcu, İ. (2016). *Öğretmen adaylarına göre etkili öğretmen nitelikleri*. 8. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Çanakkale, Türkiye.
- Bökeoğlu, Ö. Ç., & Yılmaz, K. (2008). İlköğretim okullarında örgütsel güven hakkında öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(2), 211-233.
- Bryk, A. S., & Schneider, B. (2003). Trust in schools: A core resource for school reform. *Educational Leadership*, 60(6), 40-45.
- Caine, R. N., & Caine, G. (2002). *Beysin temelli öğrenme*. (Çeviri Editörü: Gülten Ülgen) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Cemaloğlu, N., & Kılınç, A. Ç. (2012). İlköğretim okulu yöneticilerinin etik liderlik davranışları ile öğretmenlerin algıladıkları örgütsel güven ve yıldırma arasındaki ilişki. *Eğitim ve Bilim*, 37(165).
- Çağlar, Ç. (2011). Okullardaki örgütsel güven düzeyi ile öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1827-1847.
- Çetin, Ş. (2001). İdeal öğretmen üzerine bir araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 149, 29-37.
- Çınar, İ. (2007). Okullarda şiddet: Dağın iki yamacını görebilmek. *Okullarda şiddet ve çocuk suçluluğu* (Ed. A. Solak). Hegem Yayınları: Ankara.
- Çubukçu, Z., & Gültekin, M. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. *Bilig/Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 155-174.
- Demircan, N., & Ceylan, A. (2003). Örgütsel güven kavramı: Nedenleri ve sonuçları. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 139-150.
- Dilekman, M. (2008). Etkili eğitim için etkili öğretmenlik. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2).
- Dilekmen, M. (2001) İlköğretim sınıf öğretmenlerinin sınıf içi davranışları. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 276, 31-36.
- Doğan, Y. (2007). İlköğretim çağındaki 10-14 yaş grubu öğrencilerinin gelişim özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 155-187.
- Esmer, Y. (1999). *Devrim, evrim, statüko: Türkiye’de sosyal, siyasal, ekonomik değerler*. İstanbul: Tesev Yayınları.
- Goddard, R. D., Tschannen-Moran, M., & Hoy, W. K. (2001). A multilevel examination of the distribution and effects of teacher trust in students and parents in urban elementary schools. *The Elementary School Journal*, 102(1), 3-17.
- Güçlü N. (2000). Öğretmen davranışları. *Millî Eğitim Dergisi*, 147, 21-23.
- Güneri Yöyen, E. (2017). Şiddet türleri ve kişilik özellikleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 1(1), 35-50.
- Güneri, E. (2016). *Akil hastalıkları ve şiddet: Şiddetim insanlığımdan, deliliğimden değil*, İstanbul: Gelişim Üniversitesi Yayınları.
- Güven, S., & Akdağ, M. (2002). İlköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin sınıf yönetimi etkinliklerine ilişkin öğrenci algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 8(1), 69-80.

- Güvenç, G., & Aktas, V. (2006). Ergenlik döneminde yas, toplumsal cinsiyet, bireysel ve ilişkisel tutumlar, benlik değeri ve yaşam becerilerine ilişkin algı arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 45.
- Hosmer, L. T. (1995). Trust: The connecting link between organizational theory and philosophical ethics. *Academy of Management Review*, 20, 379-403.
- Imber, S. (1973). Relationship of trust to academic performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 28, 145–150.
- Karakelle, S. (2005). Öğretmenlerin etkili öğretmen tanımlarının etkili öğretmenlik boyutlarına göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 30(135).
- Keklikçi, H., & Yılmaz, Z. (2013). İlköğretim öğrencilerinin matematik korku düzeyleriyle matematik öğretmenlerine yönelik görüşleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 198-204
- Kızıltepe, Z. (2002). İyi ve etkili öğretmen. *Eğitim ve Bilim*, 27 (126).
- Kükey, E., & Aslaner, R. (2017). Matematik öğretmen adaylarının, iyi bir matematik öğretmenin nasıl olması gerektiğine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *International e-Journal of Educational Studies*, 1(1), 1-11.
- Lee, S. J. (2007). The relations between the student–teacher trust relationship and school success in the case of Korean middle schools. *Educational Studies*, 33(2), 209-216.
- Maslow, A. (1996). *Dinler, değerler ve doruk deneyimler*. (Çeviren: H. Koray Sönmez). İstanbul: Kuraldışı Yayınları.
- Menteş, C. (2011). *İlköğretim okulu 5. sınıf öğrencilerinin öğretmenlerine olan güven düzeyleri ile derse katılım düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. *Electronic Journal*. [Online]: <http://oyegm.meb.gov.tr/yet/index.htm>. adresinden, 15.
- Mishra, J., & Morrissey, M. A. (2000). Trust in employee/employer relationships: A survey of west Michigan managers. *Seidman Business Review*, 6(1), 9.
- Mitra, D. L. (2009). Collaborating with students: Building youth-adult partnerships in schools. *American Journal of Education*, 115, 407–436.
- Omarov, A. (2009). *Örgütsel güven ve iş doyumu: Özel bir sektörde uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
- Özan, M. B., & Özdemir T. Y. (2013). İlköğretim kurumu öğretmenlerinin örgütsel güven düzeyleri: Nitel bir çalışma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(3), 469-486.
- Özer, N., Demirtaş, H., Üstüner, M., & Cömert, M. (2006). Ortaöğretim öğretmenlerinin örgütsel güven algıları. *Ege Eğitim Dergisi*, 7(1), 103-124.
- Özer, N., Dönmez, B., & Atik, S. (2016). Ortaokul ve lise öğrencilerinin okul müdürüne ve öğretmenlere güven düzeylerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 40(1), 259-280.
- Öztürk, Ç., & Aydın, B. (2012). Ortaöğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel güven algıları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11(2), 485-504.

- Parlaz, A. E., Tekgöl, N., Karademirci, E., & Öngel, K. (2012). Ergenlik dönemi: Fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *Turkish Family Physician*, 3(4), 10-17.
- Polat, S., & Celep, C. (2008). Ortaöğretim öğretmenlerinin örgütsel adalet, örgütsel güven, örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(2), 307-331.
- Polat, S., & Tastan, M. (2009). Yükseköğretim öğrencilerinin öğretim elemanlarına güven düzeyi ile akademik başarıları arasındaki ilişki. *Education Sciences*, 4(2), 558-574.
- Stanton, H., (1985) What makes a good teacher? *Education News, Australian Education Index*, 19.
- Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli bir öğretmende bulunması gereken özelliklerin öğretmen adaylarının görüşlerine göre incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(33), 283-298.
- Tezcan, M. (1981). *Kuşaklar çatışması: Okuyan ve çalışan gençlik üzerine bir araştırma*. Kadıoğlu Matbaası.
- Tikunoff, W., Berliner, D., & Rist, R. (1975). An ethnographic study of the forty classrooms of the beginning teacher evaluation study. *Technical Report No. 75-10-5, Far West Laboratory, San Francisco*.
- Tschannen-Moran, M., & Hoy, W. K. (2000). A multidisciplinary analysis of the nature, meaning, and measurement of trust. *Review of Educational Research*, 70(4), 547-593.
- Ubuz, B., & Sarı, S. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının iyi öğretmen olma ile ilgili görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 53-61.
- Uğurlu, C. T., & Arslan, C. (2015). Öğretmenlerin örgütsel kimlik ve okula güven düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 14(1).
- Ünsal, P. (2004). Örgütsel ortamlarda güven algısı. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7, 23-48.
- Van Maele, D., & Van Houtte, M. (2011). The quality of school life: Teacher-student trust relationships and the organizational school context. *Social Indicators Research*, 100(1), 85-100.
- Van Maele, D., & Van Houtte, M. (2012). The role of teacher and faculty trust in forming teachers' job satisfaction: Do years of experience make a difference?. *Teaching and Teacher Education*, 28(6), 879-889.
- Wooten, A. G., & McCroskey, J. C. (1996). Student trust of teacher as a function of socio-communicative style of teacher and socio-communicative orientation of student. *Communication Research Reports*, 13(1), 94-100.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E., & Sünbül, A. M. (2009). Öğretmenlerin yaşam doyumları ve okullardaki örgütsel güven düzeyi. *Qafqaz University Publications*, 172.
- Yörük, D., & Tezcan, H. (2009). Öğrenci görüşlerine göre etkili öğretmenin özellikleri. *Milli Eğitim*, 183, 219-227.
- Zand, D. E. (1972). Trust and managerial problem solving. *Administrative science quarterly*, 229-239.